

به نام آن که جان را فکرت آموخت

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی اصفهان
دانشکده پرستاری و مامایی

گروه آموزشی پرستاری مراقبت های ویژه
شناسنامه درس Course Syllabus

عنوان درس: مراقبت های ویژه گوارش و جراحی های شکم
نوع و تعداد واحد: یک واحد، نظری
شماره درس: ۵۱۲۵۳۰
نیمسال تحصیلی: اول ۱۴۰۵-۱۴۰۴
دروس پیش نیاز: داروشناسی، پایش پرستاری پیشرفته، مقدمه ای بر پرستاری مراقبت های ویژه
مکان کلاس: ۲۸
فراگیران (رشته، مقطع، ترم): ترم سه کارشناسی ارشد پرستاری مراقبت های ویژه
زمان کلاس: سه شنبه ۸-۱۰
مستول درس: خانم دکتر محمدی
زمان حضور در دفتر کار: یکشنبه ها ۱۶-۱۸
شماره تماس: ۳۷۹۲۷۶۹۰

Email : mohamadirizi@nm.mui.ac.ir

اساتید مدرس: سرکار خانم ها دکتر محمدی و دکتر غفاری

شرح درس: در این درس دانشجویان کارشناسی ارشد پرستاری مراقبت های ویژه با اصول مراقبت های ویژه در بیماری های گوارش و جراحی های شکم و لگن آشنا شده و توانایی های لازم در نحوه ارایه مراقبت به مددجویان و بیماران با اختلالات حاد و ویژه سیستم گوارش را کسب می نماید.

هدف کلی دوره

فراهم آوردن فرصت های یادگیری در جهت آشنایی با اصول مراقبت های ویژه در بیماران مبتلا به بیماری های حاد گوارشی و افراد تحت جراحی های شکم، با تأکید بر ارایه مراقبت های کل نگر مبتنی بر شواهد، ارتقای نگرش های انسانی و حرفه ای، توسعه مهارت های ارتباطی، و تقویت توانایی رهبری و مدیریت دانشجویان در تعامل با بیمار و خانواده.

*اهداف اختصاصی دوره

۵-در پایان این دوره نظری دانشجویان قادر خواهند بود تا با به کارگیری دانش تخصصی عمیق و صلاحیت های حرفه ای پنج گانه، مراقبت های پرستاری ویژه گوارش و جراحی های شکم را برای بیماران دچار انارسانی کبدی، آنسفالوپاتی کبدی، سندرم حاد کمپارتمان شکمی ضربات شکمی را به صورت کل نگر، مبتنی بر شواهد و چندتخصصی تحلیل، برنامه ریزی و ارزیابی کنند. این اهداف در راستای تقویت شایستگی های زیر تدوین شده اند:

- ✓ نگرش و باور حرفه ای: تقویت همدلی، شفقت و تعهد راسخ به ایمنی و بهزیستی بیمار در شرایط بحرانی.
- ✓ حرفه ای گرایی: پایبندی به اصول اخلاقی، مسئولیتهای قانونی و استانداردهای ملی و بین المللی مراقبت اورژانسی.

- ✓ مهارت‌های ارتباطی و بین فردی: برقراری ارتباط مؤثر با بیمار، خانواده و اعضای تیم درمانی چندتخصصی برای تصمیم‌گیری بهینه.
- ✓ عملکرد مبتنی بر شواهد: استفاده از یافته‌های پژوهشی و گایدلاین‌های روز در طراحی و اجرای مداخلات پرستاری.
- ✓ رهبری و مدیریت: مدیریت منابع و رهبری تیم در شرایط بحرانی و اورژانسی برای ارائه مراقبت بهینه در کمترین زمان.

جلسه ۱: اهداف یادگیری (شناختی)

جلسه اول: معرفی درس، مروری بر بررسی و شناخت، معاینات فیزیکی شکم و لگن، اخذ شرح حال و تست‌های تشخیصی اختصاصی سیستم گوارش

در پایان این جلسه دانشجو قادر خواهد بود

- ✓ اجزای اصلی سیستم گوارش و عملکرد فیزیولوژیک هر یک را فهرست کند.
- ✓ مراحل اصلی و ترتیب منطقی اخذ یک شرح حال کامل و متمرکز از سیستم گوارش را نام ببرد.
- ✓ تکنیک‌های چهارگانه معاینه فیزیکی شکم (inspection, auscultation, percussion, palpation) را به ترتیب صحیح اجرا بیان کند.
- ✓ تست‌های تشخیصی رایج سیستم گوارش (مانند آندوسکوپی، کولونوسکوپی، سونوگرافی، تست‌های تنفسی) را شناسایی کند.
- ✓ ارتباط بین علائم کلیدی ذکر شده توسط بیمار (مانند نوع درد، استفراغ، خونریزی) و پاتولوژی‌های احتمالی را تبیین کند.
- ✓ دلیل منطقی (rationale) ترتیب خاص معاینه فیزیکی شکم بخصوص تقدم auscultation بر percussion و (palpation) را توضیح دهد.
- ✓ یافته‌های طبیعی در معاینه فیزیکی شکم و لگن را از یافته‌های غیرطبیعی تفکیک کند.
- ✓ موارد کاربرد و ملاحظات اصلی تست‌های تشخیصی مختلف را تشریح کند.

۱۲ اهداف یادگیری (شناختی) جلسه دوم: اصول تغذیه در بخش مراقبت‌های ویژه و اختلالات تغذیه‌ای شایع

- ✓ در پایان این جلسه، دانشجویان خواهند توانست:
- ✓ اهداف اصلی تغذیه در بیماران بحرانی و عواقب سوءتغذیه در ICU را فهرست کند.
- ✓ روش‌های مختلف ارزیابی وضعیت تغذیه و اخص‌های بیوشیمیایی را نام ببرد.
- ✓ انواع دسترسی‌های تغذیه انترال (لوله‌های بینی-معدی، بینی-روده‌ای، گاستروستومی، ژژونوستومی) و پرنترال را شناسایی کند.
- ✓ اختلالات شایع تغذیه‌ای در بخش مراقبت‌های ویژه را برشمارد.

- ✓ نیاز کالریک و پروتئینی روزانه یک بیمار بحرانی را محاسبه کند.
 - ✓ مزایا و معایب و موارد کاربرد تغذیه انترال را در مقابل تغذیه پرنترالمقایسه کند
 - ✓ تشخیص دهد علائم و نشانه‌های بالینی و آزمایشگاهی سندرم ری‌ایمنیتیشن (Refeeding Syndrome).
 - ✓ استراتژی‌های پیشگیری و مدیریت اولیه اختلالات شایع تغذیه‌ای در ICU توضیح دهد
- اهداف یادگیری (شناختی) جلسه سوم: نارسایی کبدی و آنسفالوپاتی کبدی**

- ✓ در پایان این جلسه، دانشجویان خواهند توانست:
- ✓ علل شایع نارسایی حاد و مزمن کبدی را فهرست کند.
- ✓ تظاهرات بالینی اصلی نارسایی کبدی (مانند زردی، آسیت، خونریزی) را نام ببرد.
- ✓ مراحل مختلف آنسفالوپاتی کبدی بر اساس معیار را شناسایی کند.
- ✓ پاتوفیزیولوژی اولیه ایجاد آنسفالوپاتی کبدی را توضیح دهد.
- ✓ یافته‌های آزمایشگاهی مرتبط با نارسایی کبدی را تفسیر کند.
- ✓ تفاوت‌های کلیدی بین نارسایی حاد و مزمن کبدی را مقایسه کند.
- ✓ ارزیابی اولیه یک بیمار با احتمال آنسفالوپاتی کبدی (شامل معاینه عصبی و گرفتن تاریخچه) را انجام دهد.
- ✓ اهداف کلی مدیریت آنسفالوپاتی کبدی را تشریح کند.
- ✓ مداخلات پرستاری اولیه در مدیریت یک بیمار با آنسفالوپاتی کبدی حاد طرح ریزی کند

اهداف یادگیری (شناختی) جلسه چهارم: سندرم حاد کمپارتمان شکمی (ACS)

- ✓ در پایان این جلسه، دانشجویان خواهند توانست:
- ✓ پاتوفیزیولوژی ایجاد سندرم حاد کمپارتمان شکمی و توالی وقایع منجر به نارسایی اعضا را توضیح دهد.
- ✓ علل شایع و عوامل خطر مستعد کننده برای ایجاد ACS را فهرست کند.
- ✓ تظاهرات بالینی ACS را تشخیص دهد.
- ✓ روش صحیح اندازه‌گیری فشار داخل شکمی (IAP) و تفسیر مقادیر آن را بیان کند.
- ✓ معیارهای تشخیصی ACS را تعریف کند.
- ✓ اندیکاسیون‌های مطلق برای انجام جراحی کاهش فشار (decompressive laparotomy) را تشریح کند.

اهداف یادگیری (شناختی) جلسه پنجم: تروماهای شکمی

- ✓ در پایان این جلسه، دانشجویان خواهند توانست:
- ✓ اصول اولیه ارزیابی اولیه و ثانویه بر اساس پروتکل ATLS در یک بیمار ترومای شکمی را توضیح دهد.
- ✓ مکانیسم‌های شایع تروما ضربه blunt و penetrating و الگوهای آسیب مرتبط با هر کدام را توصیف کند.
- ✓ یافته‌های بالینی مشکوک به آسیب اندام‌های داخل شکمی در معاینه فیزیکی را شناسایی کند.
- ✓ نقاط قوت و ضعف روش‌های مختلف تصویربرداری (FAST, CT Scan) اشعه ایکس در ترومای شکمی را مقایسه کند.
- ✓ اندیکاسیون‌های انجام لاپاراتومی اکتشافی (Exploratory Laparotomy) در ترومای شکمی را فهرست کند.
- ✓ اصول مدیریت اولیه آسیب‌های شایع احشای شکمی (کبد، طحال، روده) را برشمارد.

۱۷. اهداف یادگیری (شناختی) جلسه هفتم: بررسی عوارض مربوط به اقدامات و جراحی‌های شکم و لگن

- ✓ در پایان این جلسه، دانشجویان خواهند توانست:
- ✓ عوارض شایع زودرس (مانند خونریزی، عفونت زخم، ileus، DVT/PE) و دیررس (مانند چسبندگی داخلی، فتق انسیزیونی، انسداد روده) پس از جراحی‌های شکم و لگن را فهرست کند.
- ✓ علائم و نشانه‌های بالینی هشداردهنده برای هر یک از عوارض شایع پس از عمل را شناسایی کند.
- ✓ عوارض خاص مربوط به اقدامات مداخله‌ای (مانند پرفوراسیون در طی آندوسکوپی یا خونریزی پس از بیوپسی) را برشمارد.
- ✓ چگونگی بررسی و پایش یک بیمار از نظر بروز علائم عوارض پس از عمل. توصیف کند

اهداف یادگیری (شناختی) جلسه هشتم: مراقبت‌های پرستاری (مانند مراقبت از درن‌ها)

- ✓ در پایان این جلسه، دانشجویان خواهند توانست:
- ✓ انواع مختلف درن‌های مورد استفاده پس از جراحی‌های شکم (مانند Jackson-Pratt, Penrose, Hemovac) و موارد کاربرد هر یک را نام ببرد.
- ✓ اجزای تشکیل‌دهنده یک سیستم درن و اصول عملکرد آن را توصیف کند.
- ✓ اصول کلی و استاندارد مراقبت از درن (شامل پانسمان، تخلیه، ثبت خروجی) را فهرست کند.
- ✓ چگونگی بررسی و پایش یک درن از نظر عملکرد صحیح، قرارگیری مناسب و علائم عفونت را توضیح دهد.
- ✓ ملاحظات مراقبت از بیمار با درن را تشریح کند.

✓ اهداف پیشرفته (تلفیق و تجزیه و تحلیل):

دامنه عاطفی (Affective Domain)

✓ دانشجو در مواجهه با خانواده بیمار ، با آرامش و شفقت، اقدامات ارتباطی و آموزشی را به کار گیرد تا خانواده را در فرآیند تصمیم‌گیری برای همراهی کند.

✓ دانشجو در شرایط تحلیل یک سناریوی بحرانی شامل همزمانی چندین بیمار و اولویت‌بندی مداخلات را بر اساس شدت وضعیت و اصول اخلاقی انجام دهد.

✓ دانشجو در تمامی ارائه‌های کلاسی و گزارش‌های موردی، رفتاری مبتنی بر همدلی عمیق، صبر و شفافیت اطلاع‌رسانی از خود نشان دهد و به عنوان الگویی از رفتار حرفه‌ای شناخته شود.

✓ دانشجو در هنگام کار گروهی برای ارائه سمینار یا حل یک گزارش موردی، نقش رهبری همکارانه را با مدیریت زمان و تفویض وظایف به درستی ایفا کند و محیطی مبتنی بر احترام متقابل ایجاد نماید

روش تدریس (در جلسات حضوری، آفلاین و جلسات آنلاین به تفکیک):

۱. در زمان برگزاری کلاس ها به صورت حضوری از روش سخنرانی، بحث در گروه های کوچک و روش های اکتشافی و با رویکرد تفکر انتقادی و متمرکز بر حل مساله استفاده خواهد شد. همچنین به منظور افزایش کیفیت تدریس و پوشش بهتر اهداف آموزشی در ارائه برخی از مباحث از تدریس گروهی یا Team teaching استفاده خواهد شد.
۲. در کلاس های آنلاین نیز از روش سخنرانی و پرسش و پاسخ در بسترهای معرفی شده توسط معاونت محترم آموزشی مانند اسکایپ و ... استفاده خواهد شد.
۳. در کلاس های آف لاین محتوای آموزشی صوتی – تصویری در سامانه نوید بارگزاری شده و امکان دریافت بازخورد نسبت به محتوای ارائه شده در این سامانه به صورت پرسش و پاسخ فراهم می باشد.

ابزار مورد نیاز تدریس:

جهت تدریس حضوری از تخته سفید، ماژیک و نمایش اسلاید استفاده خواهد شد. جهت آموزش مجازی نیز از انواع رسانه ها مانند فایل ورد، پی دی اف، پاورپوینت و ... به منظور ایجاد درک بیشتر در دانشجویان استفاده خواهد شد. همچنین از بسترهای معرفی شده برای آموزش آنلاین و سامانه نوید برای آموزش آفلاین بهره گیری خواهد شد.

وظایف فراگیران (در جلسات حضوری، آفلاین و جلسات آنلاین به تفکیک):

وظایف فراگیران در جلسات حضوری:

۱. حضور فعال در تمامی جلسات کلاس
۲. مطالعه محتوای ارائه شده در هر جلسه و ارائه بازخورد به استاد مربوطه به صورت پرسش و پاسخ
۳. انتخاب و ارائه یکی از موضوعات مطرح شده در سرفصل
۴. مطالعه یک مقاله تحقیقاتی با اولویت مرور سیستماتیک در خصوص موضوعات مطرح شده پیش از ورود به کلاس و گفتگو در مورد آن در پایان هر جلسه

۵. طراحی پنج سوال تستی و دو سوال تشریحی از مباحث ارایه شده در طول ترم و به اشتراک گذاری آن با سایر همکلاسی ها
 ۶. شرکت در آزمون های میان دوره ای کلاسی و پایان ترم
- وظایف فراگیران در جلسات آنلاین:
۱. حضور به موقع و فعال در تمامی جلسات کلاس برگزار شده به صورت آنلاین و شرکت در بحث های مطرح شده توسط استاد
 ۲. نصب نرم افزار مورد نیاز برای حضور در جلسات آنلاین
- وظایف فراگیران در جلسات آفلاین:
۱. استفاده به موقع از محتوای بارگزاری شده در سامانه نوید
 ۲. پاسخ دادن به تکالیف و یا پرسش های مطرح شده توسط استاد

قوانین و مقررات کلاس (در جلسات حضوری، آفلاین و جلسات آنلاین به تفکیک):

۱. قرار دادن گوشی همراه در زمان حضور در کلاس در حالت سکوت و خروج از کلاس به منظور پاسخ دهی به تلفن در صورت ضرورت
۲. حضور به موقع در کلاس، رعایت نظم همراه با رعایت اصول رفتار آکادمیک در تمامی اشکال برگزاری کلاس های درس الزامی است.
۳. در صورت غیبت بیش از ۲ جلسه از ۸ جلسه طبق مصوبات و آیین نامه آموزشی دانشکده، درس نظری حذف خواهد شد. در صورت بروز بیماری نیاز به اخذ نامه استعلاجی به همراه تایید پزشک معتمد دانشگاه می باشد.
۴. استاد مسئول درس مجاز به کسر نمره به ازاء روز های غیبت در کلاس نظری می باشد.
۵. در صورت اعتراض به نمره حداکثر تا ۳ روز بعد از اعلام نمره، دانشجو می تواند مراتب اعتراض خود را اعلام نماید.

نحوه ارزشیابی دانشجو و بارم مربوط به هر ارزشیابی:

ردیف	فعالیت	نمره از ۲۰
۱	آزمون پایان ترم (تئوری)	۱۶
۲	مشارکت فعال در تدریس و ارایه مباحث به روز	۲
۳	انجام و ارایه به موقع تکالیف	۲
۴	جمع	۲۰

*منابع اصلی:

۱. Urden, L. D., Stacy, K. M., & Lough, M. E. (2020). *Critical Care Nursing: Diagnosis and Management*, 10th ed., Elsevier
- صفحات پیشنهادی برای این دوره (۲۰-۱): معرفی مراقبت های ویژه، ۴۵-۸۰ (معاینات و ارزیابی بالینی)، ۳۸۰-۴۵۰ (مراقبت های تغذیه ای و جراحی شکم)، ۵۵۰-۶۱۰ (سندرم کمپارتمان و عوارض جراحی)، ۳۸۰-۴۰۰ (مراقبت از درن ها)
۲. Leanne, Aitken, Wendy, Chaboyer, Andrea, Marshall, ACCCN's Critical Care Nursing. اتریش: Elsevier, ۲۰۲۰.
۳. Schwartz's Principles of Surgery, 12th ed., 2024: صفحات ۱۵۷۵-۱۶۰۰ (ضربات شکمی)، ۲۰۵۰-۲۰۸۰ (عوارض جراحی)
۴. Sabiston Textbook of Surgery, 21st ed., 2024: صفحات ۲۱۳۰-۲۱۰۰ جراحی های شکم و لگن)
۵. Sleisenger and Fordtran's Gastrointestinal and Liver Disease, 11th ed., 2020:

صفحات ۳۰-۶۰ معاینات و تست‌های تشخیصی)، ۷۵-۹۵ (جراحی (GI)، ۱۰۲۰ (۱۰۵۰-نارسایی کبد و آنسفالوپاتی)
۶. AACN Procedure Manual for High Acuity, Progressive, and Critical Care. 8th ed. Elsevier, 2024.
اصول کلی مراقبت‌های ویژه و ایمنی بیمار - صفحات ۱-۴۰، ارزیابی بیمار و معاینات فیزیکی - صفحات ۲۰۰-۱۵۰
مراقبت از بیماران جراحی شکم و لگن، مدیریت درن‌ها و مراقبت پس از عمل - صفحات ۴۹۰-۴۵۰، تغذیه بیماران بحرانی در - ICU
صفحات ۵۶۰-۵۲۰، سندرم کمپارتمان شکمی و مدیریت عوارض - صفحات ۶۴۰-۶۰۰، آموزش‌های پرستاری و نقش رهبری در - ICU
صفحات ۶۸۰-)

۷. نیک روان مفرد م. کتاب جامع فوریت‌های پرستاری. انتشارات حیدری، چاپ اول، ۱۳۹۶.

۸. مرجع مراقبت پرستاری ویژه در بخش ICU، CCU و دیالیز دکتر عسگری، دکتر محمدرضا عسگری، دکتر محسن سلیمانی

۹. ویراست پنجم ۱۴۰۲

منابع پیشنهادی برای مطالعه بیشتر:

۱. American Association of Critical-Care Nurses (AACN) clinical practice guidelines.

۲. Reintam Blaser A, Starkopf J, Alhazzani W, Berger MM, Casaer MP, Deane AM, Fruhwald S, Hiesmayr M, Ichaï C, Jakob SM, Loudet CI, Malbrain ML, Montejo González JC, Paugam-Burtz C, Poeze M, Preiser JC, Singer P, van Zanten AR, De Waele J, Wendon J, Wernerman J, Whitehouse T, Wilmer A, Oudemans-van Straaten HM; ESICM Working Group on Gastrointestinal Function. Early enteral nutrition in critically ill patients: ESICM clinical practice guidelines. *Intensive Care Med*. 2017 Mar;43(3):380-398. doi: 10.1007/s00134-016-4665-0. Epub 2017 Feb 6. PMID: 28168570; PMCID: PMC5323492.

۳. World Society of Emergency Surgery (WSES) guidelines on abdominal trauma and postoperative care.

۴. مقالات مرور نظام‌مند (systematic reviews) و RCT های جدید در مجلات، *Critical Care Medicine, Intensive Care Medicine* :
Journal of Gastrointestinal Surgery, World Journal of Surgery

جدول زمان بندی کلاس

شماره درس: ۵۱۲۵۳۰

عنوان درس: مراقبت های ویژه گوارش و جراحی های شکم

نیمسال تحصیلی و سال: اول ۱۴۰۵-۱۴۰۴

فراگیران: دانشجویان ترم سه کارشناسی ارشد

رشته تحصیلی: پرستاری مراقبت های ویژه

مکان: کلاس ۲۸

زمان: سه شنبه ها ۸-۱۰

اساتید درس: سرکار خانم ها دکتر محمدی و دکتر غفاری

جدول زمان بندی ارائه برنامه درس				
ردیف	تاریخ / ساعت	عنوان جلسه	آمادگی لازم دانشجویان قبل از شروع کلاس	مدرس
۱	۱۶-۱۴ ۱۴۰۴/۷/۲	معرفی درس، مروری بر بررسی و شناخت، معاینات فیزیکی شکم و لگن، اخذ شرح حال و تست های تشخیصی اختصاصی سیستم گوارش	مطالعه آناتومی و فیزیولوژی سیستم گوارش	خانم دکتر محمدی
۲	۱۰-۸ ۱۴۰۴/۷/۹	اصول تغذیه در بخش مراقبت های ویژه اختلالات تغذیه ای شایع	جستجو در منابع و ارایه تکلیف	خانم دکتر محمدی
۳	۱۰-۸ ۱۴۰۴/۷/۱۶	نارسایی کبدی، آنسفالوپاتی کبدی	جستجو در منابع و ارایه تکلیف	خانم دکتر محمدی
۴	۱۰-۸ ۱۴۰۴/۷/۲۳	سندرم حاد کمپارتمان شکمی	جستجو در منابع و ارایه تکلیف	خانم دکتر غفاری
۵	۱۰-۸ ۱۴۰۴/۷/۳۰	ضربات شکمی	جستجو در منابع و ارایه تکلیف	خانم دکتر غفاری
۶	۱۰-۸ ۱۴۰۴/۸/۷	انواع اقدامات مداخله ای و جراحی های شکم و لگن	جستجو در منابع و معرفی انواع اقدامات مداخله ای و جراحی ها در شکم و لگن	خانم دکتر غفاری
۷	۱۰-۸ ۱۴۰۴/۸/۱۴	بررسی عوارض مربوط به اقدامات و جراحی های شکم و لگن	جستجو در منابع و ارایه تکلیف	خانم دکتر غفاری
۸	۱۰-۸ ۱۴۰۴/۸/۲۱	مراقبت های پرستاری مانند مراقبت از درن ها در جراحی های شایع شکم و لگن	جستجو در منابع و ارایه شایع ترین مراقبت های پرستاری در جراحی های شکم مانند کوله سیستکتومی، آپاندیسیت و	خانم دکتر غفاری

لینک کلاس مجازی: <https://meet.mui.ac.ir/r04pc5iz4sk6/>

تاریخ امتحان پایان ترم (بر اساس تقویم آموزش): براساس تقویم آموزشی

سایر تذکر های مهم برای دانشجویان: --